

УНИВЕРЗИТЕТ
У НОВОМ САДУ

ФАКУЛТЕТ
ТЕХНИЧКИХ НАУКА

Трг Доситеја Обрадовића 6, 21000 Нови Сад, Република Србија
Деканат: 021 6350-413; 021 450-810; Централа: 021 485 2000
Рачуноводство: 021 458-220; Студентска служба: 021 6350-763
Телефакс: 021 458-133; e-mail: ftndean@uns.ac.rs

ИНТЕГРИСАНИ
СИСТЕМ
МЕНАџМЕНТА
СЕРТИФИКОВАН ОД:

DRUGI ZADATAK IZ PRIMENJENE ELEKTRONIKE

NAZIV PROJEKTA:

Autonomno kretanje robota uz izbegavanje prepreka.

TEKST ZADATKA:

Robot kreće sa startne linije, zaobilazi sve prepreke na svom putu i vrati se na startnu liniju. Prepreke na koje robot nailazi su nasumično postavljene.

MENTOR PROJEKTA:

Dr Vladimir Rajs

MSc Marko Vasiljević-Toskić

MSc Milan Bodić

PROJEKAT IZRADILI:

Petar Ubavić EE156/2019

Jovan Ikić EE195/2019

Đorđe Drozgović EE43/2018

Ilija Marinković EE25/2019

DATUM ODBRANE PROJEKTA:

05.05.2023.

Sadržaj

1. Uvod.....	3
1.1. Mikrokontroler dsPIC30F4013	3
1.2. Programski paket MPLABX.....	5
1.3. Konfiguracija portova mikrokontrolera dsPIC30F4013.....	5
2. Rad sa serijskim UART portovima.....	6
2.1 Asinhrona serijska komunikacija.....	6
2.2 Brzina serijske komunikacije.....	6
2.3 Naponski nivoi.....	7
2.4 Konvertor napona.....	7
3. Autonomno kretanje robota.....	8
3.1 Blok dijagram podсистема.....	8
3.2 Kolo za upravljanje motorima.....	9
3.3 Pinovi za programiranje.....	11
3.4 Napajanje.....	12
3.5 Kolo sa diodama.....	13
3.6 BT prijemnik.....	14
3.7 Senzori.....	15
3.7.1 HC-SR04.....	15
3.7.2 IR senzor daljine GP2Y0A21YK.....	19
4. Štampana ploča.....	20
5. Algoritam rada.....	21
6. Zaključak	22
7. Literatura.....	23

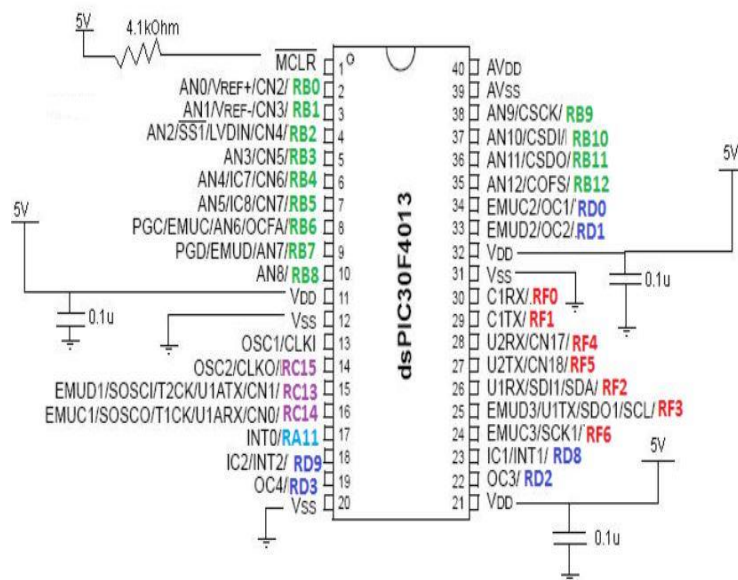
1. Uvod

Za izradu drugog zadatka iz Primenjene elektronike potrebno je koristiti mikrokontroler dsPIC30F4013 koji će se nalaziti na izrađenoj pločici tj. PCB-u (eng. *Printed Circuit Board*) uključujući i sve potrebne komponente za pravilan rad samog kontrolera kao i ostalih podsistema. Prilikom izrade odlučili smo se za izradu pločice foto postupkom. Sam proces izrade pločice biće opisan u poglavlju 4. Temu projekta okvirno je zadao profesor dr Vladimir Rajs, te je ideja napraviti autonomno kretanje robota, tj. u našem slučaju tenkića. U narednim poglavljima biće reči o svakom od podsistema pojedinačno kao i o senzorima koji su iskorišćeni.

1.1 Mikrokontroler dsPIC30F4013

Mikrokontroler je uređaj opšte namene, koji pribavlja podatke, obavlja ograničenu obradu nad tim podacima, i upravlja svojim okruženjem na osnovu rezultata izračunavanja. Mikrokontroler u toku svog rada koristi fiksni program koji je smešten u ROM-u i koji se ne menja u toku životnog veka sistema. Da bi se kompletirao mikror računarski sistem pored mikroprocesora potrebno je dodati ROM, RAM memorijske dekodere, oscilator, određeni broj ulazno-izlaznih uređaja, kakvi su paralelni i serijski portovi za podatke, A/D i D/A konvertori i drugo.

Na slici 1 prikazan je raspored priključaka mikrokontrolera dsPIC30F4013:

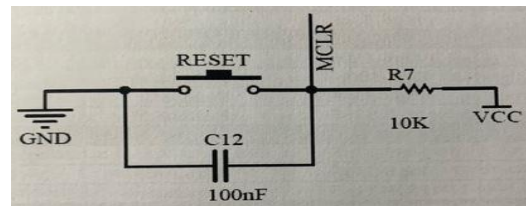
Slika 1. Raspored priključaka mikrokontrolera

Mikrokontroler dsPIC30f4013 ima ukupno 40 priključaka (slika 1). Najčešće u varijanti DIP 40 kućišta, ali se može sresti i u SMD kućištu. Skraćenica DIP je nastala od početnih slova engleskih reči „Dual In-Line Package“. Pin je žargonski izraz za priključak ili nožicu elektronskog kola, ili jasnije rečeno, spoljni izvod.

Neke od osnovnih karakteristika mikrokontrolera dsPIC30F4013:

- Radni napon od 2.5V do 5V
- Programska memorija kapaciteta 48KB
- Memorije za podatke tipa RAM kapaciteta 2KB
- Memorije za podatke EEPROM tipa kapaciteta 1KB
- Prekidi (do 33 izvora prekida)
- U/I portovi: B,C,D,E,F
- Pet tajmera:
 - *Timer1*: 16-bitni tajmer/brojač događaja
 - *Timer2/3*: 32-bit tajmer/brojač događaja
 - *Timer4/5*: 32-bit tajmer/brojač događaja
- 12-to bitni Analogno-Digitalni (A/D) konvertor
- Komunikacije: SPI, USART, I2C
- Posедуje modul za 4 *PWM* izlaza

Za napajanje koristi se stabilisan napon u opsegu od 2,5V do 5V. Taj napon se dovodi na priključke sa oznakom VDD, dok je masa dovedena na pinove s oznakom VSS. Prvi pin sa oznakom MCLR koristi se za reset kontrolera. Pošto je oznaka nadvučena, to znači da je reset aktivan na logičku nulu. Prilikom reseta, memorijske lokacije RAM-a se ne resetuju. Za razliku od njih registri za specijalne funkcije se resetuju na polazno stanje. Na slici 2 prikazano je reset kolo za mikrokontroler dsPIC30F4013.

Slika 2. Reset kolo za mikrokontroler

Priključci mikrokontrolera 13 i 14 pod nazivom OSC1 i OSC2 služe za priključivanje komponenti na oscilatorno kolo. Primarna frekvencija oscilatora se može uvećati pomoću množača frekvencije PLL. Osnovna frekvencija se može pomnožiti 4, 8 i 16 puta. Primer podešavanja frekvencije napisan u programskom jeziku C za kompajler XC16, gde se frekvencija oscilatora množi 4 puta:

`_FOSC(CSW_FSCM_OFF & XT_PLL4)`

U našem slučaju frekvencija instrukcionog takta je ista kao frekvencija oscilatora, tj. 10MHz, jer jedna instrukcija u mikrokontroleru traje 4 perioda takt signala.

1.2 Programski paket MPLABX

Programski jezik *MPLABX* je *Microchip*-ovo razvojno okruženje namenjeno PIC mikrokontrolerima. Osnovu rada sa mikrokontrolerima predstavlja pisanje programa za mikrokontrolere. Program mora da se izvršava tokom celog radnog veka uređaja, tj. od trenutka kada uređaj dobije napajanje do trenutka kada napajanje prestane da radi. Mikrokontroler izvršava programske instrukcije na osnovu takta oscilatora. Brzina izvršavanja instrukcija zavisi od frekvencije instrukcionog takta. Prekidne rutine su delovi glavnog programa koji mogu da se dodaju po potrebi.

MPLABX je univerzalni skup alata za razvoj softvera za veliki broj modela mikrokontrolera svih nivoa (8-bitnih, 16-bitnih i 32-bitnih PIC i dsPIC mikrokontrolera). Za potrebe našeg zadatka koristimo kompajler XC16 za 16-bitne mikrokontrolere.

1.3 Konfiguracija portova mikrokontrolera dsPIC30F4013

Prema potrebama uređaja koji se razvija, svi priključci portova mogu se definisati kao ulazni ili kao izlazni. Definisanje priključaka ovog mikrokontrolera kao ulaznog ili kao izlaznog se vrši na taj način što se u registar TRIS upisuje odgovarajuća kombinacija nula i jedinica. Ako je na odgovarajućem mestu u TRIS registru upisana logička jedinica, „1“, onda je taj pin definisan kao *ULAZNI*, u obratnom slučaju, ako je upisana logička nula, „0“, pin je definisan kao *IZLAZNI*.

Najviše priključaka ima port B koji je i najznačajniji port jer je to jedini port koji može da se konfiguriše kao digitalni i kao analogni, odnosno može da radi i sa analognim i sa digitalnim signalima. Pošto se port B može koristiti kao analogni ulaz ili kao digitalni ulaz ili kao digitalni izlaz, kompajler zahteva da korisnik definiše ulogu celog porta B ili njegovih pinova pojedinačno. U tu svrhu koristi se registar ADPCFG:

ADPCFGbits.PCFG4=1; *//pin B4 je definisan kao digitalni priključak*

ADPCFGbits.PCFG5=0; *//pin B5 je definisan kao analogni priključak*

Da bismo pravilno upisali željeno stanje na odgovarajući priključak mikrokontrolera, potrebno je prvo definisati taj priključak kao izlazni. Nakon toga, korišćenjem odgovarajućeg LAT registra upisujemo željeno logičko stanje na odgovarajući priključak:

LATBbits.LATB4=1; *//pin B4 je postavljen na logičku jedinicu*

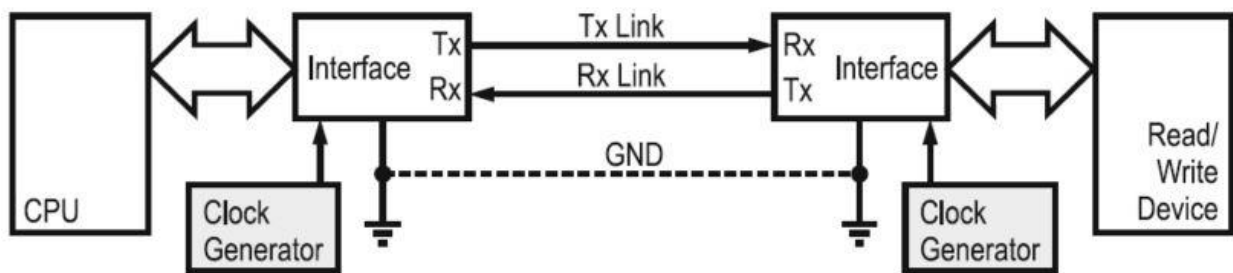
LATFbits.LATF6=0; *//pin F4 je postavljen na logičku nulu*

2. Rad sa serijskim UART portovima

UART (eng. *Universal Asynchronous Receiver Transmitter*) je jedan od modova komunikacije mikrokontrolera sa drugim uređajima. RS232 je naziv za jedan od standarda koji definiše digitalnu, serijsku komunikaciju za povezivanje računara odnosno DTE i DCE uređaja. RS232 je asinhrona serijska komunikacija namenjena za kraća rastojanja i manje brzine prenosa.

2.1 Asinhrona serijska komunikacija

U asinhronim komunikacionim kanalima, na svakom kraju kanala postoji nezavisni izvor sinhronizacionog signala. Da bi se obezbedila pouzdana komunikacija, uređaji na oba kraja kanala konfigurisani su na takav način da generišu podatke **istom brzinom** i koriste **isti protokol** za razmenu paketa. Slika 3 prikazuje topologiju asinhronog, *full-duplex* serijskog kanala sa jasno vidljivim nezavisnim izvorima sinhronizacionog signala.

Slika 3. Sistem asinhronog serijskog prenosa

2.2 Brzina serijske komunikacije

Brzina prenosa podataka preko serijskog kanala određena je količinom vremena potrebnog za prenos jednog bita informacije (tbit).

U praksi se koriste dve metrike za iskazivanje brzine prenosa podataka preko serijskih kanala:

- Bitska brzina (eng. *bit rate*)
- Simbolska brzina (eng. *baud rate*)

Bitska brzina (eng. *bits per second*, bps) pokazuje koliko je bita moguće preneti tokom jedne sekunde preko serijskog kanala. Ukoliko je poznato bitsko vreme, tbit, bitska brzina računa se pomoću sledećeg izraza. Na primer, serijski kanal sa bitskim vremenom tbit = 10 ns ima bitsku brzinu od 100 Mbit-a u sekundi (100 Mbps, 100 Mbit/s).

Simbolska brzina (eng. *baud rate*), odnosi se na broj karaktera (simbola) koji se mogu preneti preko serijskog kanala tokom jedne sekunde. Ukoliko je svaki simbol predstavljen pomoću jednog bita, simbolska i bitska brzina su jednake.

Ako se koristi 8-bitna komunikacija, tada se za jedan bajt mora preneti 10 bita (8 bita + 1 start bit + 1 stop bit), pa se može približno smatrati da je brzina u bajtovima približno jednaka jednoj desetini brzine u baudima. Da bi komunikacija bila moguća predajnik i prijemnik moraju biti podešeni na istu brzinu, jer se takt ne prenosi posebno. U slučaju drugog zadatka potrebno je u aplikaciji za serijsku komunikaciju odabrati brzinu od 28800 Bd (Bauda), što označava brzinu komunikacije izraženu u broju prenetih simbola, a u ovom slučaju bita u sekundi.

2.3 Naponski nivoi

Svi signali koji čine interfejs serijskog kanala moraju da koriste logičke naponske nivoe koji se koriste unutar UART modula. Na primer, ukoliko UART modul radi na naponu napajanja od 5V, on će biti u stanju da radi i toleriše TTL kompatibilne signale. Ukoliko je UART deo nekog mikrokontrolera koji radi na 3.3V, on će biti u stanju da prihvata signale iz opsega 0-3.3V. Korišćenje logičkih naponskih nivoa za primopredaju serijskih podataka u mnogome će smanjiti maksimalno rastojanje na koje ovi podaci mogu da “putuju” na desetine cm, pre nego što oni postanu previše “zaprhljani” šumom, pogotovo u slučaju velikih transmisionih brzina.

2.4 Konvertor napona

Električne karakteristike signala u mikroračunarskom sistemu drugačije su od električnih signala definisanih standardom RS 232. Signali mikroračunara, na primer signali mikrokontrolera x51, kompatibilni su sa TTL standardom, pa je između mikroračunara i uređaja sa signalima koji su u električnom pogledu kompatibilni sa RS 232 standardom potrebno staviti konvertor za električno prilagođenje signala ova dva standarda.

U slučaju drugog zadatka koristimo serijski modul FT232RL FTDI koji predstavlja USB to TTL konvertor. Ovaj serijski modul omogućava da povežemo TTL serijske uređaje na PC preko USB porta. Podržava naponske nivoe 5V i 3.3V. Na slici 4 prikazan je fizički izgled serijskog modula FT232RL.

Slika 4. USB to TTL konvertor – FT232RL FTDI serijski modul

Primećujemo da ovaj modul ima dodatne pinove DTR i CTS. Pin DTR podešen je kao izlazni, dok je pin CTS podešen kao ulazni i ima ulogu dozvole (eng. *enable*) za slanje kontrolnog ulaza (eng. *Clear to Send Control Input*).

3. Autonomno kretanje robota

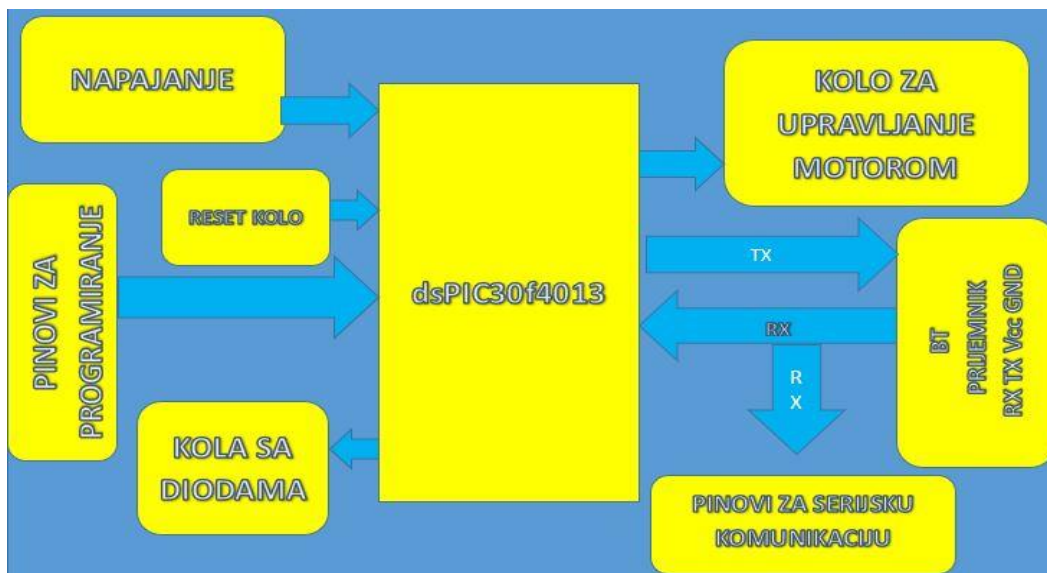
U sklopu drugog zadatka neophodno je realizovati poseban algoritam rada koji oduhvata autonomno kretanje robota uz izbegavanje prepreka. Robot treba da krene sa startne linije, zaobiđe sve prepreke koje naiđe na svom putu i vrati se na startnu liniju. Prepreke na putu na koji robot nailazi su nasumično postavljene, ali tako da se svaka strane prepreke može jasno detektovati. Prilikom izrade koristićemo 2 senzora daljine: jedan analogni senzor GP2Yxxx i jedan digitalni senzor HC-SR04. U nastavku poglavlja biće objašnjen princip rada navedenih senzora.

Takođe prilikom realizacije zadatka potrebno je držati se sledećih pravila:

- Robot mora da krene sa startne linije i da se vrati na startnu liniju,
- Signal za start robot dobija putem *Bluetooth* komunikacije,
- Robot koristi proizvoljni algoritam rada,
- Robot ne sme da udari u prepreku,
- Robot u relanom vremenu treba da šalje informaciju o svom kretanju putem *Bluetooth* komunikacije. Informacije treba da budu prikazane na aplikaciji mobilnog telefona.

3.1 Blok dijagram podsistema

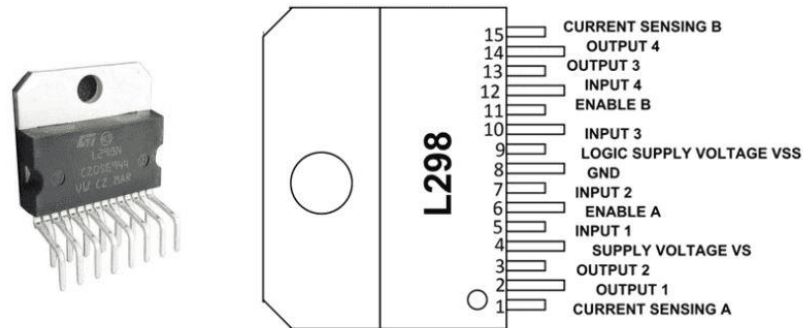
Potrebno je projektovati proizvoljan sistem koji se sastoji od podsistema prikazanih na slici 5. U nastavku poglavlja biće reči samo o određenim podsistemima koji nisu obrađeni u sklopu prvog zadatka.

Slika 5. Blok dijagram podsistema

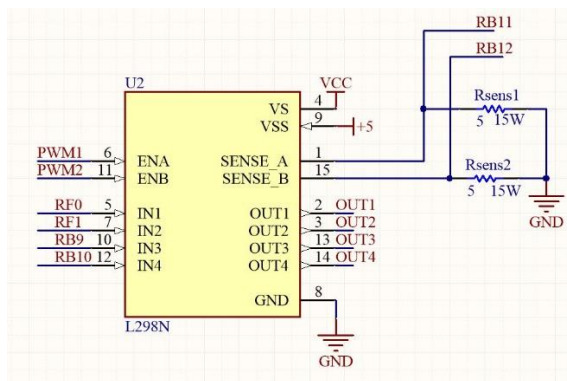
3.2 Kolo za upravljanje motorima

U slučaju našeg robota koristimo tenkić na kom se nalaze dva pogonska DC motora. U pitanju su DC motori bez četkica. Na rotoru su permanentni magneti, a stator se pobuđuje odgovarajućom elektronikom. U pitanju je *L298N Motor Driver Modul*, prikazan na slici 6, koji predstavlja dualni H-most drajver za motor koji omogućava direktnu kontrolu dva DC motora u isto vreme. Ovaj modul se može koristiti za napone između 5V i 35V, ali sa strujnim ograničenjem do 2A.

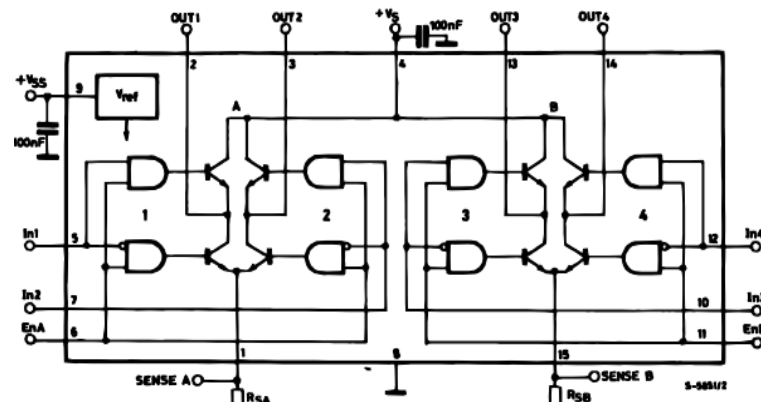

Slika 6. Drajver L298N

Za projektovanje PCB-a (eng. *Printed Circuit Board*) koristili smo softverski alat Altium designer. Na slici 7 prikazan je deo šematika (eng. *Schematic*) vezan za modul L298N, dok je na slici 8 prikazana njegova unutrašnja struktura.

Slika 7. Šematski prikaz drajvera za motora

Slika 8. Unutrašnja šema drajvera

Preko pinova D0 i D1 šaljem PWM signal na pinove modula 6 i 11 koji predstavljaju dozvolu za motore A i B, tako što pinove prvo definišemo kao izlazne pomoću TRISD registra i u tom slučaju pišemo:

```
TRISDbits.TRISD0=0; //pwm za pogon motora A  
TRISDbits.TRISD1=0; //pwm za pogon motora B
```

Pinove RF0, RF1, RB9 i RB10 mikrokontrolera dsPIC30F4013 vezujemo na pinove 5, 7, 10 i 12 drajvera respektivno i pomoću njih možemo menjati smer jednog odnosno drugog motora u zavisnosti koji pinovi su aktivni. Pre svega potrebno ih je sve definisati kao izlazne.

```
TRISFbits.TRISF0=0; //za smer prvog motora  
TRISFbits.TRISF1=0; //za smer prvog motora
```

```
TRISBbits.TRISB10=0; //za smer drugog motora  
TRISBbits.TRISB11=0; //za smer drugog motora
```

U nastavku je dat primer kretanja pravo. Prvo je potrebno napisati funkciju u kojoj aktiviramo određene pinove korišćenjem registra LATF i LATB kojima postavljamo priključak na logičku jedinicu i/ili nulu. Takođe u istoj funkciji šaljem i PWM signal na već pomenute pinove 6 i 11.

```
void pravo()  
{  
  LATFbits.LATF0=0; //za smer DESNOG motora  
  LATFbits.LATF1=1; //motori idu unazad  
  
  LATBbits.LATB10=0; //za smer LEVOG motora  
  LATBbits.LATB11=1; //motori idu unazad  
  
  PWM1(400);  
  PWM2(400);  
}
```

U nastavku je prikazana funkcija u kojoj kao parametar prosleđujemo trajanje internog PWM-a mikrokontrolera. Isto važi i funkciju PWM2.

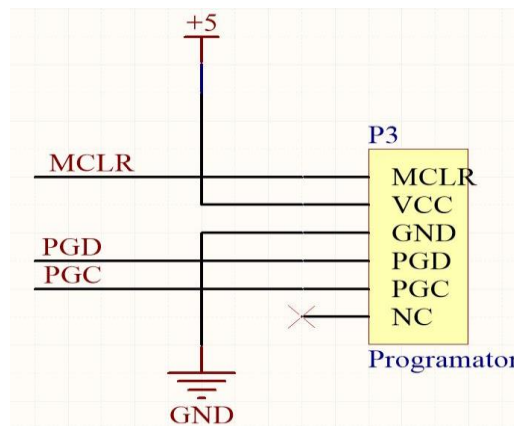
```
void PWM1(int dutyC)  
{  
  PR2 = 500; //određuje frekvenciju po formuli  
  OC1RS = dutyC; //postavimo pwm  
  OC1R = 1000; //inicijalni pwm pri paljenju samo  
  OC1CON = OC_IDLE_CON & OC_TIMER2_SRC &  
  OC_PWM_FAULT_PIN_DISABLE & T2_PS_1_256; //konfiguracija pwm-a  
  
  T2CONbits.TON = 1; //uključujemo tajmer koji koristi  
}
```

3.3 Pinovi za programiranje

Prilikom izrade prvog zadatka iz Primenjene elektronike na raspolaganju nam je bila razvojna ploča EasyPic v7 firme *Mikroelektronika* sa mikrokontrolerom dsPIC30F4013 koja je na sebi imala programator, koji nam je omogućavao spuštanje koda na mikrokontroler. Prilikom izrade drugog zadatka jedan od zahteva je da napravimo sopstvenu pločicu (PCB) na kojoj će se nalaziti pomenuti mikrokontroler. Za programiranje koristićemo *Pickit 3 Programmer* prikazan na slici 9. MPLAB PICkit 3 nam omogućava *debugg*-ovanje i programiranje PIC i dsPIC Flash mikokontrolera korišćenjem MPLAB IDE (eng. *Integrated Development Environment*). Pinovi RB6 i RB7 (tj. PGD i PGC) služe za programiranje mikrokontrolera. Na slici 10 prikazan je šematski prikaz programatora.

Slika 9. PICKit 3 Programator

Slika 10. Šematski prikaz programatora

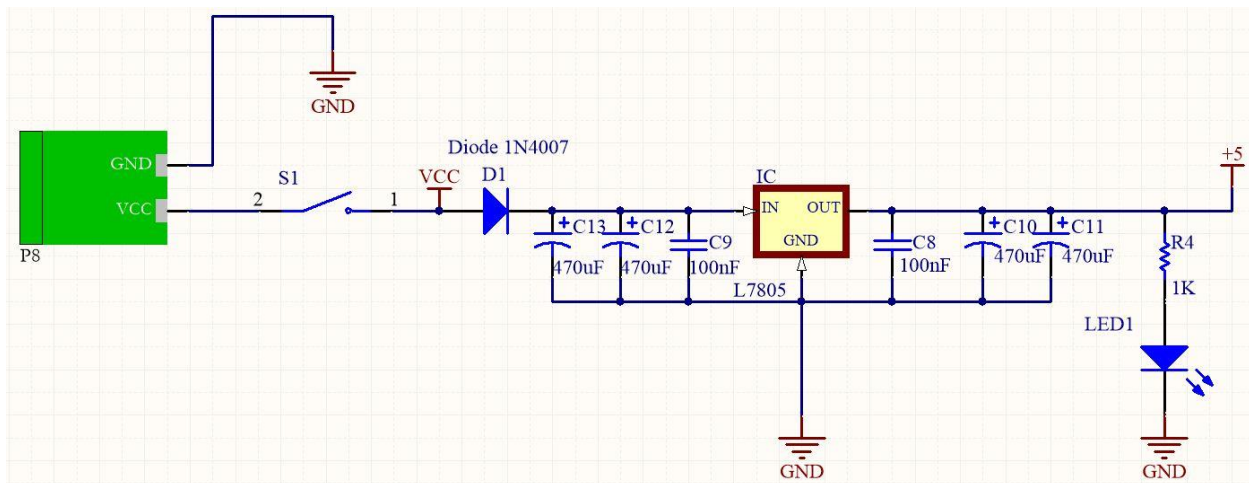
Bitno je napomenuti da je prilikom spuštanja koda na mikrokontroler potrebno isključiti spoljašnje napajanje, u našem slučaju to je laboratorijsko napajanje tj. kontroler bi trebalo da napajanje dobija preko programatora.

3.4 Napajanje

Za pravilan rad mikrokontrolera potrebno je obezbediti stabilan i pouzdan napon od 5V, dok je za motore potrebno obezbediti nešto viši napon. U našem slučaju kao napajanje je iskorišćeno laboratorijsko napajanje koje na izlazu daje stabilnih 9.3V. Kako bi obezbedili stabilan naponski nivo koristimo **linearni stabilizator** L7805 u kućištu TO-220. Napon na izlazu stabilizatora ne treba da zavisi od promena:

- Ulaznog napona (napon na izlazu filtra)
- Otpornosti potrošača (struje kroz potrošač) i
- Temperature

Na slici 11 prikazan je blok za napajanje. Manji kondenzatori sa oznakama C8 i C9 imaju vrednosti od 100nF i služe kao filteri napona dok veći elektrolitski kondenzatori, sa oznakama C10, C11, C12 i C13 i vrednostima od po 470μF, imaju ulogu da tokom paljenja motora obezbede dovoljan napon. Naime, tokom paljenja motori imaju značajnije veću strujnu potrošnju od nominalne i to može predstavljati problem jer može doći do neželjnog resetovanja mikrokontrolera. Elektrolitski kondenzatori otklanjaju taj problem tako što će motori, prilikom paljenja, povući iz njih potrebnu struju (treba napomenuti da se ovo dešava u jako kratkom vremenskom intervalu), a stavljena su po dva, i sa jedne i sa druge strane, u slučaju ako neki prestane sa radom.

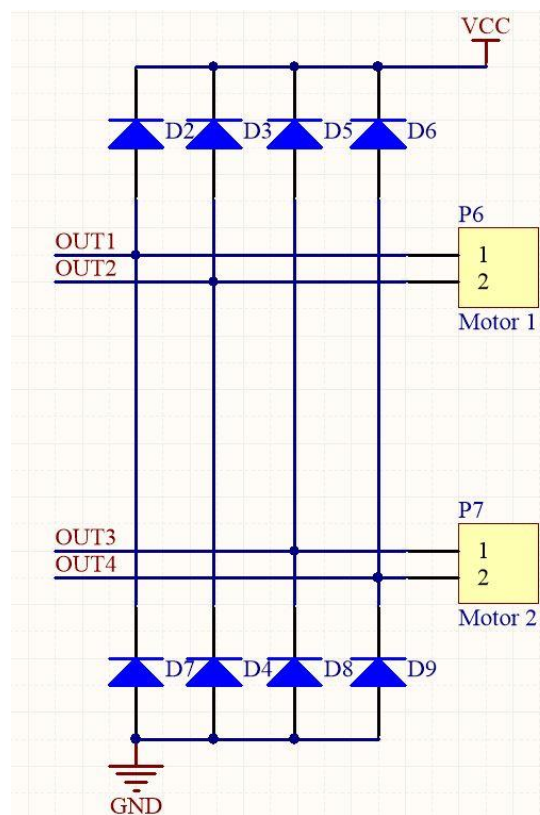

Slika 11. Šematski prikaz kola za napajanje

Dioda D1 ima ulogu prekidača, tj. da prekine kolo, u slučaju ako se baterija okrene naopako. LED (eng. *Light Emitting Diode*) signalizira ispravan rad linearnog stabilizatora. Stabilan napon od 5V dalje vodimo ka mikrokontroleru, a napon sa laboratorijskog napajanja direktno vodimo ka motorima (na šemi označeno sa **VCC**).

3.5 Kolo sa diodama

Kolo sa diodama je napravljeno po preporuci iz tehničke dokumentacije proizvođača drajvera L298N. One predstavljaju zamajne diode koje imaju ulogu da sačuvaju drajver od prenapona koji se javlja prilikom zaustavljanja motora ili promene smera obrtanja motora. Njihova uloga je da sačuvaju tranzistore koji se nalaze u samom drajveru. U našem slučaju iskorišćene su diode 1N4007 koje imaju deklarisanu kontinualnu struju od 1A. Maksimalna struja koju drajver može dati motoru je 2A. Prilikom gašenja motora javlja se nagli skok struje (eng. *Peak*) koji može biti veći od 2A, obzirom da je on kratkotrajan, a upotrebene diode mogu da izdrže strujne impulse veće od 1A. Njih smo iskoristili usled pristupačnosti i fizičkih dimenzija. Kolo sa diodama je prikazano na slici 12.

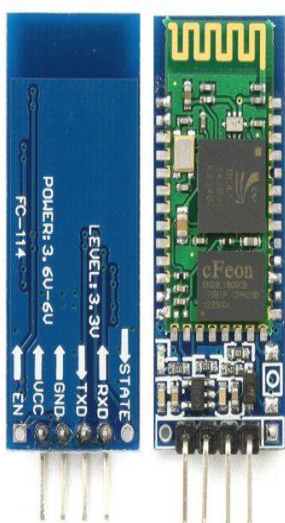

Slika 12. Kolo sa diodama

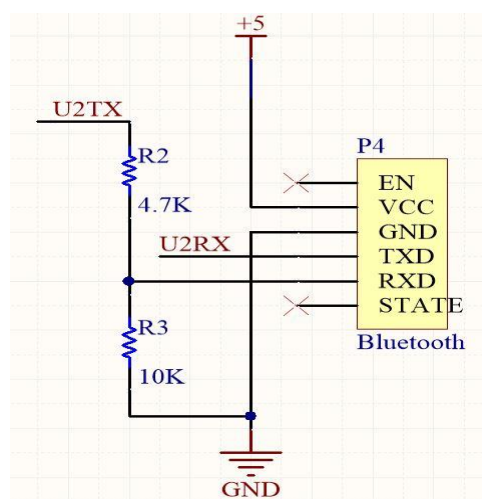
3.6 BT Prijemnik

Bluetooth modul nam omogućava da ostvarimo komunikaciju između mikrokontrolera i mobilnog uređaja, ili nekog drugog uređaja koristeći bluetooth vezu. U slučaju da šaljemo poruku sa mikrokontrolera na modul, komunikacija se odvija preko UART-a (**universal asynchronous receiver-transmitter**), a potom modul komunicira preko bluetooth-a sa drugim uređajem na frekvencijama od 2,4GHz do 2,5GHz. Baudrate koji modul podržava ide od 9600 do 115200.

Na slici 13 prikazan je fizički izgled BT modula, dok je na slici 14 prikazan šematski prikaz. Naponski razdelnik koji možemo videti na slici 14 spušta linearni stabilisani napon sa 5V na 3.3V na kom i sam modul radi.

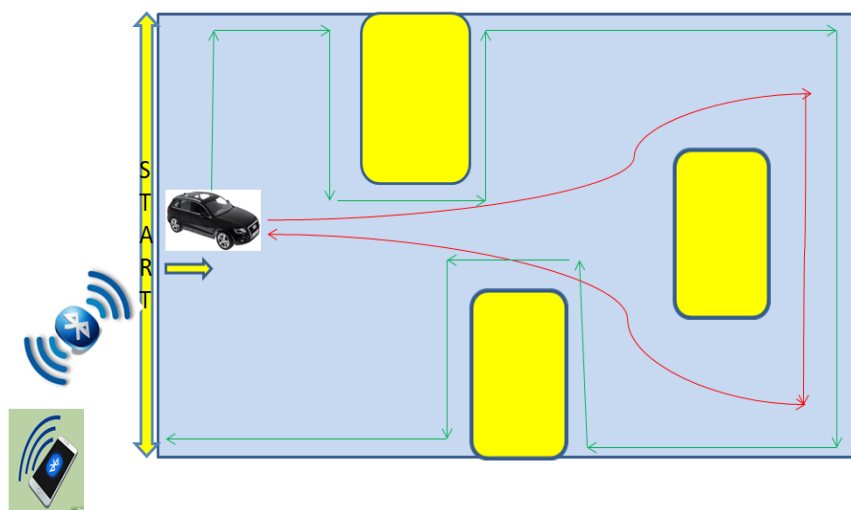
Slika 13. Izgled BT modula

Slika 14. Šematski prikaz BT modula

3.7 Senzori

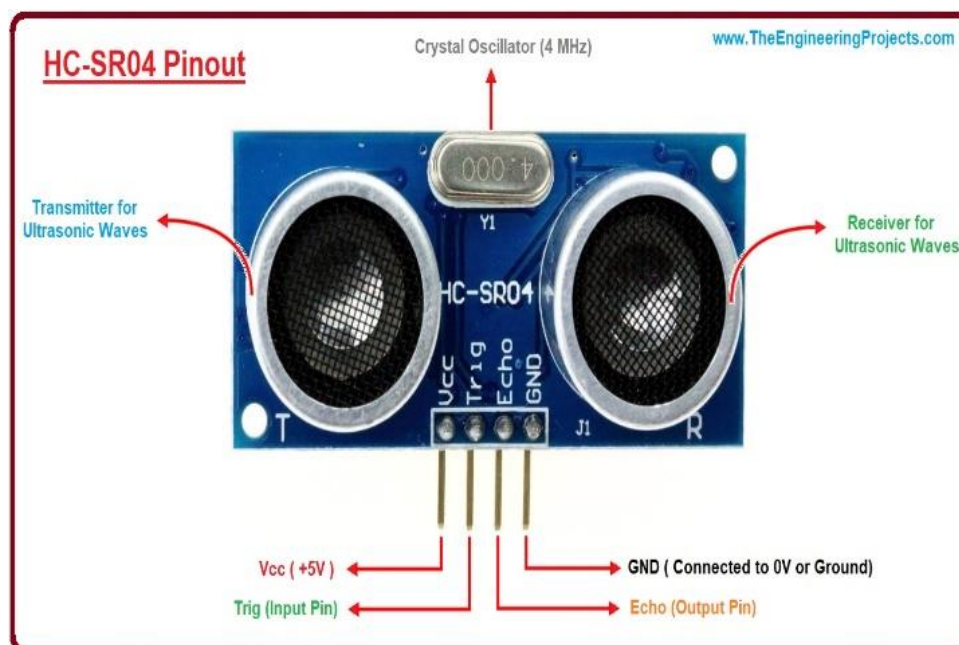
U drugom zadatku na raspolaganju su 2 senzora daljine: jedan analogni senzor GP2Yxxx i jedan digitalni senzor daljine HC-SR04. Na slici 15 data su dva predloga algoritma za realizaciju zadatka. Kao rešenje izabrano je praćenje ivice. Pomoću digitalnog senzora, koji je postavljen normalno na pravac kretanja, dobijamo informaciju koliko se robot nalazi blizu zida, dok se analogni senzor, koji je postavljen u pravcu kretanja, koristi kako bi dobijali informaciju o potencijalnim preprekama ispred tenkića.

Slika 15. Predlog algoritma za realizaciju drugog zadatka

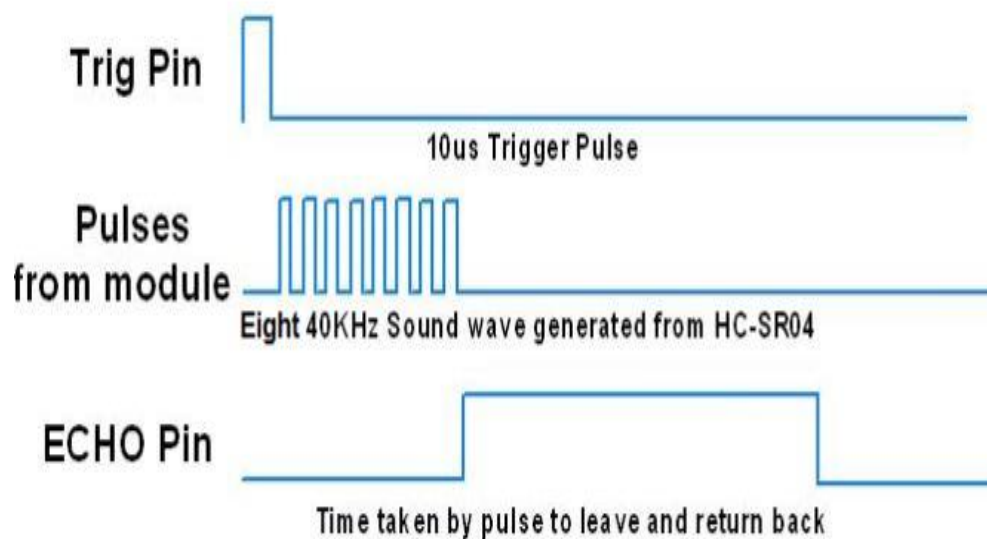
3.7.1 HC-SR04

Ultrazvučni senzori rastojanja se koriste za merenje rastojanja između senzora i objekta koji se nalazi ispred njega. Udaljenost možemo meriti od objekta koji miruje ili onog koji se kreće. Modul se sastoji od ultrazvučnog predajnika, ultrazvučnog prijemnika i kontrolne elektronike. Rezolucija senzora je 0,3 cm, a opseg detektovanja objekta od 2 do 400 cm. Senzor pokriva horizontalni ugao do 15°. Senzor emituje zvučne impulse visoke frekvencije, koji se, u slučaju da se ispred senzora nalazi prepreka, odbijaju od nje ka senzoru. Ako su impulsi detektovani nakon emitovanja, možemo pretpostaviti da se ispred senzora nalazi prepreka. Dataljini opis principa rada je sledeći: modul se aktivira slanjem kontrolnog impulsa dužine najmanje 10 μ s, zatim automatski šalje osam ultrazvučnih impulsa frekvencije 40 kHz i kada detektuje povratne ultrazvučne impulse, generiše izlazni signal čija je dužina proporcionalna razdaljini. Na slici 16 dat je fizički izgled digitalnog senzora kao i nazivi njegovih pinova dok na slici 17 možemo videti primer vremenskih dijagrama.

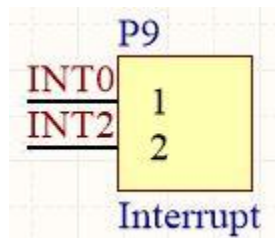
Slika 16. Digitalni senzor HC-SR04

Ultrasonic HC-SR04 module Timing Diagram

Slika 17. Primer vremenskih dijagrama senzora HC-SR04

Prilikom projektovanja šematika izvučeni su pinovi 17 i 18 sa oznakama INT0 i INT2 (slika 18) koji će nam poslužiti za pravilno očitavanje digitalnog senzora.

Slika 18. Šematski prikaz spoljašnjih pinova za *interrupt*

Poznavajući princip rada, pomenutnog senzora, treba precizno očitati dužinu trajanja impulsa koji se dobija sa ECHO pina. Prvo je potrebno aktivirati potrebne registre za interrupt i to je urađeno u sledećoj funkciji:

unsigned int flaglevo1, brojanjeInt;

```
void __attribute__((__interrupt__, no_auto_psv)) _INT0Interrupt(void)
{
    brojanjeInt++;
    if(brojanjeInt % 2 == 0)//rastuća ivica
    {
        flaglevo1 = 1;
        T3CONbits.TON=1;
        INTCON2bits.INT0EP = 1;
    }

    else if(brojanjeInt % 2 == 1)//opadajuća ivica
    {
        vremeGlobal=TMR3;
        flaglevo1 = 0;
        TMR3=0;
        T3CONbits.TON=0;
        INTCON2bits.INT0EP = 0;
    }

    IFS0bits.INT0IF = 0;
}
```

Ideja je sledeća: U zavisnosti od udaljenosti objekta od senzora dobijaćemo različite dužine impulsa i to ako se predmet nalazi dalje, vreme trajanja impulsa biće veće. Korišćenjem brojača mi možemo precizno očitati pomenuto vreme. Prilikom detektovanja rastuće ivice ulazi se u interrupt rutinu i aktivira se brojač, podiže se zastavica (eng. *Flag*) i izlazi se iz *interrupt-a*. Na opadajuću ivicu ponovo se ulazi u *interrupt*, potom se spušta zastavica i brojač se zaustavi.

Takođe bitno je napomenuti da je prilikom inicijalizacije u **main** delu potrebno setovati dozvolu za spoljašnji interupt:

```
IEC0bits.INT0IE = 1;//dozvola za interupt na INT0  
IFS0bits.INT0IF = 0;//clear external interrupt 0 flag
```

Vrednost tajmera smeštamo u promenjivu **vremeGlobal** (promenjiva je tipa **double**). Za pravilan rad senzora potrebno je generisati impuls dužine najmanje 10 μ s koji šaljemo na TRIG što je urađeno u sledećoj funkciji:

```
double OcitajLevo1()  
{  
  
    double vreme1=0;  
    double distanca1=0;  
  
    trig_levo1 = 0;//generisanje TRIG signala  
    delay_us(1);  
    trig_levo1 = 1;  
    delay_us(1);  
    trig_levo1 = 0;  
  
    vreme1=vremeGlobal;//vreme1 = brojac_ms3 + sekund*1000;  
  
    WriteUART2dec2string(vreme1);  
  
    distanca1 = vreme1 / 10 ;  
  
    T3CONbits.TON = 0;  
  
    return distanca1;  
}
```

Prilikom definisanja perioda tajmera potrebno je voditi računa da dobijamo vrednosti u mikrosekundama:

```
#define TMR2_period 100  
#define TMR1_period 100 // Fosc=10MHz 1/Fosc=0.1us 0.1*100=10 $\mu$ s  
#define TMR3_period 50000 // 0.1*50000=5ms  
  
void delay_us (unsigned int mikrosek) //za senzore 10 $\mu$ s  
{  
    br1 = 0;  
    while(br1 < mikrosek);  
}
```

3.7.2 IR senzor daljine GP2Y0A21YK

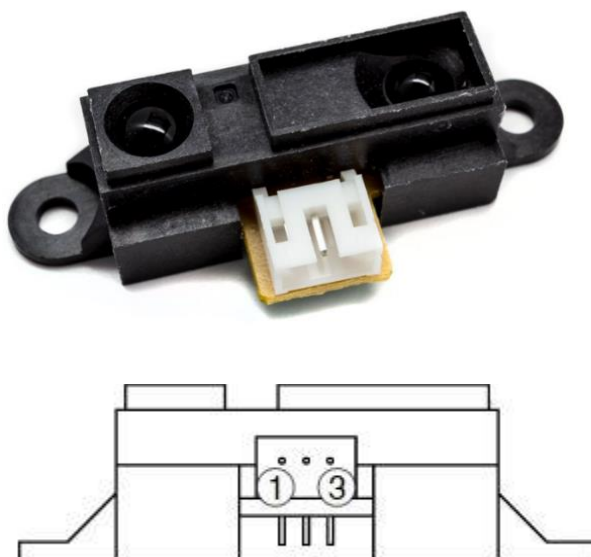
IR senzor spada u analogne senzore i njegova primena je prilično jednostavna. Postoje tri pina:

1. V_0
2. GND
3. V_{CC}

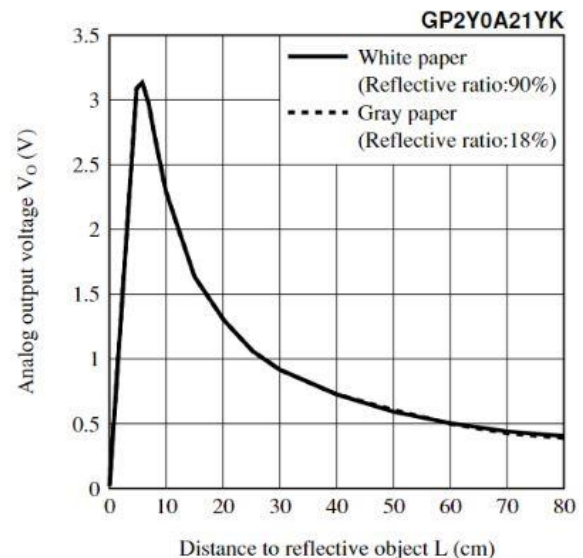
Na pinu 1 se generiše napon, različite amplitude, u zavisnosti od udaljenosti predmeta. Iz datasheet-a za dati senzor znamo da je ta vrednost napona u opsegu vrednosti: 0.25V (min), 0.4V (TYP) i 0.55V (MAX). Zavisnost amplitude od dužine može se videti na grafiku prikazanom na slici 20. Vrednost očitano napona se dalje vodi na A/D konvertor. Za ovu svrhu je iskorišćen PIN B1, koji je prethodno podešen kao ulazni. Vrednosti SMPI registra se poveća za jedan i u ADCSSL podesimo pin B1:

```
ADCON2bits.SMPI=2;//inicijalno je 1  
ADCSSL=0b0000000000000010;
```

Potrebno je prokomentarisati grafik sa slike 20. Možemo primetiti da senzor počinje da generiše nešto manji napon tek na distanci od 4 cm. Ovo nam je od interesa jer nam to govori da on mora biti uvučen makar za ta 4cm kako bi precizno uočili prepreku. Ukoliko ovo nije urađeno, ako se predmet nalazi na razdaljini između 0cm i 4cm, senzor će detektovati prisutnost, ali nećemo znati da li je na 3cm ili 10cm, jer posmatrajući grafik sa slike 20 imamo istu vrednost y ose za dve različite vrednosti x ose. Fizički izgled senzora prikazan je na slici 19.

Slika 19. IR Senzor daljine GP2Y0A21YK

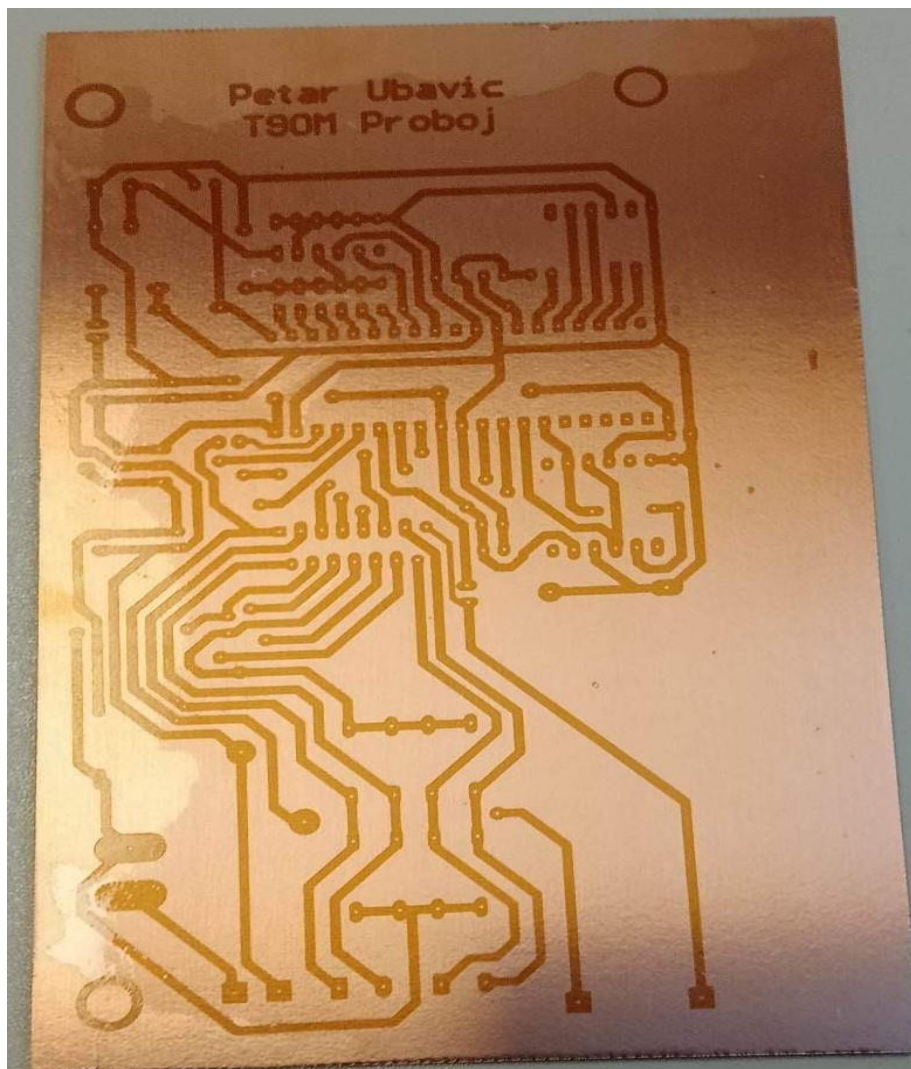
Slika 20. Izlazni napon analognog senzora u zavisnosti od dužine

4. Štampana ploča

Prilikom izrade štampane ploče tj. PCB-a (eng. *Printed Circuit Board*) iskorišćen je foto postupak. Vodovi koji su fizički kraći i za koje je prostor bio ograničavajući faktor su široki 30 mil-a, a za svi ostali vodovi su široki 50 mil-a.

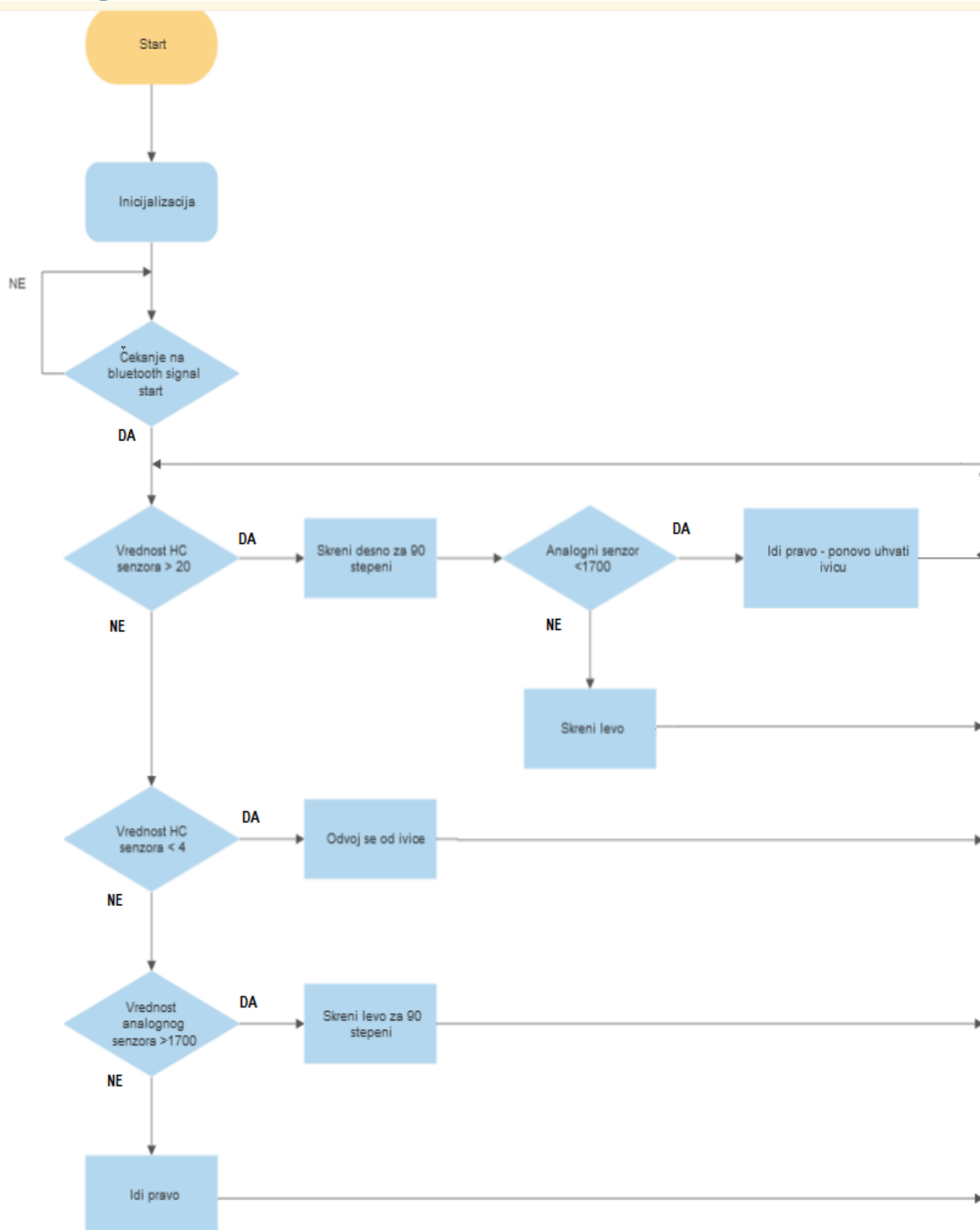
Koristili smo FR4 ploču sa fotoosetljivim slojem. Postupak započinjemo tako što layout štampano na providnu foliju. Potom foliju stavljamo u uređaj za osvetljavanje UV svetlošću, zatim skidamo zaštitni sloj sa ploče i stavljamo je preko providne folije. Potom se uključi izvor UV svetlosti, pločica se obasjava šest minuta. Na mestima gde ploča nije zaštićena od UV svetlosti dolazi do slabljenja fotoosetljivog laka.

Ploču je potom potrebno potopiti u jednogprocentni rastvor natrijum-hidroksida (kaustična soda, NaOH) i vode. Potapanje traje ne duže od dva minuta nakon čega se ploča potapa u ferihlorid i time se uklanja višak bakra sa iste. Potom sledi fizičko bušenje ploče jer smo iskoristili *through-hole* komponente. Komponente se postavljaju na svoja mesta i potom se leme na ploču. Na slici 21 prikazan je završni izgled naše pločice.

Slika 21. Krajnji izgled štampane ploče

5. Algoritam rada

Slika 22. Algoritam rada

6. Zaključak

Projekat je delimično realizovan. Štampana pločica je uspešno realizovana sa tim što su se neki bakarni kontakti prilikom lemljenja otkinuli sa pločice. Sam tenkić u većoj meri izbegava prepreke. Kao rešenje zadatka izabrano je praćenje desne ivice tj. tenkić prati desnu ivicu sve dok ne naiđe na prepreku nakog čega je obilazi sa leve strane. Problem sa ovim algoritmom je taj što je teško odrediti koliko će tenkić skrenuti.

Prilikom realizacije zadatka korišćena su dva senzora, jedan digitalni i jedan analogni. Digitalni se koristi za praćenje ivice, a analogni za detektovanje prepreka u pravcu kretanja tenka. Da bi tenk krenuo potrebno je poslati putem bluetooth-a poruku ***START***.

Jedan od zahteva zadatka je da poruke o kretanju tenkić šalje na mobilni telefon, ali nije realizovan zbog ometanja normalnog režima rada tenkića.

Analogni senzor nismo uvukli 4 cm te se može desiti da nemamo precizno očitavanje tj. može udariti u prepreku koja mu se nalazi bliže od 4 cm i takođe dešava se da analogni senzor gubi kontakt prilikom kretanja čime mikrokontroler dobija lažnu informaciju o prepreci ispred tenkića.

7. Literatura

- [1] Praktikum za vežbanje iz PRIMENJENE ELEKTRONIKE Vladimir Rajs, FTN2020
- [2] Uputstvo za rad sa mikrokontrolerom dsPIC30F4013, High-Performance Digital Signal Controllers dsPIC30F4013 data sheet,
- [3] Uputstvo za rad sa programskim okruženjem MPLABX, MPLAB_IDE_Tutorial
- [4] Uputstvo za rad sa razvojnim sistemom EASYPIC 7, Mikroelektronika Beograd d.o.o
- [5] Uputstvo za rad sa kompajlerom XC16, Microchip XC16 USERS GUIDE